
OBSAH

VÝVOJ JAZYKA	5
Způsoby poznání jazykového vývoje a prameny k němu	11
HLÁSKOSLOVÍ	
Úvod	15
VÝVOJ FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU OD PRASLOVANŠTINY DO KONCE X. STOLETÍ	
Vývoj samohláskového systému	
1. Vývoj praslovanských samohlásek	20
2. Praslovanské samohlásky a jejich prozodické vlastnosti	24
3. Vývoj skupin <i>tort, tolt (tárt, tált), tert, telt</i> neboli tzv. metateze likvid	27
4. Vývoj skupin <i>tort, tbrt, tolt, tolt</i>	29
5. Stahování neboli kontrakce	30
6. Vývoj nosových samohlásek	33
7. Zánik a vokalizace jerů	35
8. Pračeský stav samohlásek	38
Vývoj souhláskového systému	
1. Vývoj praslovanských souhlásek	41
2. Další vývoj souhlásek na našem území	
a) Změna <i>dz' > z'</i>	45
b) Měkkostní korelace souhlásková a její rozvoj	45
c) Depalatalizace pračeské	48
VÝVOJ ČESKÉHO FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU OD KONCE X. STOLETÍ DO KONCE STOLETÍ XIV.	
Vývoj samohláskového systému	
1. Změny v samohláskách nízkých	51

Přehláska 'a > ě	51
2. Fonologický systém po provedení přehlásky 'a > ě	55
3. Změny v samohláskách vysokých a středových	
a) Přehláska 'u > i	57
b) Přehláska 'o > ě	60
4. Vývoj slabikotvorných likvid (<i>r, l</i> sonans)	62
5. Nové <i>r, l</i> sonans a vývoj pobočných slabik	64
6. Staročeská kvantita	65
7. Staročeský přízvuk	67
Vývoj souhláskového systému	
1. Změna <i>g > γ > h</i>	68
2. Asibilace u <i>t', d'</i> a vznik ř	71
3. Hlavní historická depalatalizace neboli ztráta měkkostní korelace	72
4. Výslovnost staročeského <i>v</i> [<i>w</i>]	83
Hlásky v proudu řeči	
1. Protetické a hiátové hlásky	84
2. Ostatní změny vznikající v proudu řeči	86
3. Asimilace znělosti	86
VÝVOJ FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU OD KONCE XIV. STOLETÍ DO KONCE XVI. STOLETÍ	
Vývoj samohláskového systému	
1. Rozvinutí jotace a labializace	89
2. Vývoj dlouhých samohlásek	91
3. Diftongizace <i>ý > ěi</i> (<i>y > ej</i>)	92
4. Diftongizace <i>ú > ou</i> (<i>u > ou</i>)	96
5. Monoftongizace <i>ie > i</i> (<i>ie > i</i>)	97
6. Monoftongizace <i>uo > ú</i> (<i>uo > ú</i>)	99
7. Úžení <i>é > i</i>	100
8. Změna <i>aj > ej</i> (<i>a au > ou</i>)	101
9. Monoftongizace <i>ei > é</i> a <i>ou > ó</i>	102
10. Systém dlouhých samohlásek po provedení všech změn	103
11. Vývoj krátkých samohlásek	105
12. Systém krátkých samohlásek po provedení všech změn	109

Vývoj souhláskového systému	
1. Změny <i>šč > št, ždž > žd', št > št</i>	110
2. Konsonantický systém po provedení všech změn	110

TVAROSLOVÍ

SKLOŇOVÁNÍ	113
Pád	113
Číslo	116
Rod	117
Druhy deklinace	121
Deklinace jmenná	122
Vývoj jmenných deklinačních typů	123
Pračeské (příp. staročeské) deklinační typy	
Deklinace vokalické	
Mužské o-kmeny	124
Mužské jo-kmeny	128
Mužské ъjo-kmeny	130
Kolísání mezi o-kmeny a jo-kmeny	132
Substantiva na <i>-janin, -tel' a ar'</i>	132
Mužské u-kmeny	133
Střední o-kmeny	134
Střední jo-kmeny	136
Přechod od jo-kmenů k nt-kmenům	137
Střední ъjo-kmeny	137
A-kmeny	139
Ja-kmeny	140
Kolísání a přechody mezi a-kmeny a ja-kmeny	142
ѡja-kmeny	143
I-kmeny	144
Ū-kmeny (ѡv-kmeny)	148
Deklinace konsonantické	
Mužské n-kmeny	150
Střední n-kmeny	151
Nt-kmeny	152
S-kmeny	153

R-kmeny	154
T-kmeny	155
Jmenné sklonění adjektiválií	
Deklinace a-kmenová a o-kmenová	156
Jo-kmeny a ja-kmeny	157
ьjo-kmeny a ьja-kmeny	159
I-kmeny	159
U-kmeny	160
Konsonantické sklonění	160
Deklinace zájmenná	
Zájmena bezrodá	162
Zájmena rodová	164
Zájmeno <i>k(to), č(so)</i>	164
Zájmeno <i>t(en), ta, to</i>	165
Zájmeno <i>j, ja, je</i>	166
Deklinace složená	170
Adjektiva odvozená od o-kmenů a a-kmenů	171
Adjektiva odvozená od jo-kmenů a ja-kmenů	172
ČASOVÁNÍ	
Osoba	174
Číslo	175
Čas	179
Způsob	179
Rod	181
Vid	184
Vývoj českých slovesných tříd a typů	
Staročeské konjungační typy	
I. třída slovesná	
<i>vedu, vésti</i>	191
<i>peku, péci</i>	193
<i>mru, mřieti</i>	194
<i>pnu, pieti</i>	195
<i>mažu, mazati</i>	196
<i>beru, bráti</i>	199

II. třída slovesná	
<i>tisknu, tisknutí</i>	200
<i>minu, minúti</i>	201
III. třída slovesná	
<i>kryju, kryti</i>	202
<i>kupuju, kupovati</i>	205
IV. třída slovesná	
<i>prošu, prositi</i>	206
<i>trp'u, trpěti</i>	207
V. třída slovesná	
<i>dělaju, dělati</i>	209
<i>sázěju, sázěti</i>	211
Slovesa atematická	213
Poznámky k jednotlivým tvarům	
Indikativ prézenta	215
Imperativ	218
Participium nt-ové	219
Imperfektum	220
Aorist	221
Infinitiv	222
Supinum	223
Participium l-ové	223
Participium s-ové	224
Participium n-ové a t-ové	224
Opisné tvary slovesné	225
SKLADBA	
Charakteristika syntaktického vývoje	229
VĚTNÉ TYPY	
Typy vět podle postoje mluvčího	
1. Věty oznamovací	233
2. Věty tázací	233
3. Věty rozkazovací a přací	235
Vyjádření záporu	236
Vyjádření volní modality	238
Věty jednočlenné a dvočlenné	240
	307

VĚTNÉ ČLENY

Základní členy věty

Podmět	243
Přísudek	243
Shoda přísudku s podmětem	244

Rozvíjející členy věty

Doplněk	245
Přívlastek	247
Předmět	248
Příslovečné určení	250

POLOVĚTNÉ ÚTVARY

Útvary s participií	253
Útvary s infinitivem	257

SLOVOSLED

259

SOUVĚTÍ

Vznik souvětí	262
Charakteristika stč. souvětí	264
Souvětí podřadné	267
Souvětí s větami obsahovými	
Obsahové věty oznamovací	270
Obsahové věty tázací	272
Obsahové věty žádací	273
Souvětí s větami vztažnými	273
Souvětí s větami příslovečnými	
Věty místní	275
Věty časové	276
Věty srovnávací	278
Věty účinkové	279
Věty příčinné a důvodové	280
Věty účelové	280
Věty podmínkové	281
Věty přípustkové	282
Věty výjimečné	283

Souvětí souřadné	284
Souvětí slučovací	284
Souvětí odporovací	285
Souvětí stupňovací	286
Souvětí vylučovací	288
Souvětí důsledkové	289
Souvětí důvodové	290
Souvětí složitá	290
ZKRATKY STARÝCH PRAMENŮ	294
ZÁKLADNÍ LITERATURA	298

Oddíl Hláskosloví napsal Arnošt Lamprecht,
Tvarosloví Dušan Šlosar,
Skladba Jaroslav Bauer.